Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

6. září 2012 *

„Soudní příslušnost v občanských a obchodních věcech — Příslušnost ve věcech spotřebitelských smluv — Nařízení (ES) č. 44/2001 — Článek 15 odst. 1 písm. c) — Případné omezení této příslušnosti na smlouvy uzavřené na dálku“

Ve věci C-190/11,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Oberster Gerichtshof (Rakousko) ze dne 23. března 2011, došlým Soudnímu dvoru dne 22. dubna 2011, v řízení

Daniela Mühlleitner

proti

Ahmadu Yusufimu,

Wadatu Yusufimu,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení J.-C. Bonichot, předseda senátu, K. Schiemann, L. Bay Larsen, C. Toader (zpravodajka) a E. Jarašiūnas, soudci,

generální advokát: P. Cruz Villalón,

vedoucí soudní kanceláře: C. Strömholm, rada,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za Danielu Mühlleitner C. Schönhuberem, Rechtsanwalt,

— za Ahmada Yusufiho a Wadata Yusufiho U. Schwabem a G. Schwabem, Rechtsanwälte,

— za českou vládu M. Smolkem a J. Vláčilem, jako zmocněnci,

— za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s M. Russo, avvocato dello Stato,

— za polskou vládu M. Szpunarem a B. Majczynou, jako zmocněnci,

— za portugalskou vládu L. I. Fernandesem a S. Nunes de Almeida, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: němčina.

— za Švýcarskou konfederaci D. Klingelem, jako zmocněncem,

— za Evropskou komisi A.-M. Rouchaud-Joëtem a M. Wilderspinem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 24. května 2012,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42, dále jen „nařízení Brusel I“).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi D. Mühlleitner na jedné straně a A. Yusufim a W. Yusufim na straně druhé ve věci zrušení kupní smlouvy na automobil z důvodu skrytých vad, vrácení kupní ceny a náhrady škody.

Právní rámec

Unijní právo

3 Bruselská úmluva ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32), ve znění následných úmluv o přistoupení nových členských států k této úmluvě (dále jen „Bruselská úmluva“), ve svém čl. 13 prvním pododstavci bodě 3 stanoví:

„Ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené osobou pro účel, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti, dále jen ‚spotřebitel‘, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, aniž jsou dotčeny článek 4 a čl. 5 odst. 5:

[…]

3) u jiných smluv, jejichž předmětem je poskytnutí služeb nebo movitých věcí, jestliže:

a) ve státě bydliště spotřebitele předcházela uzavření smlouvy zvláštní, výslovně jemu určená nabídka nebo reklama

a

b) spotřebitel v tomto státě učinil nezbytné právní úkony směřující k uzavření smlouvy.“ *(neoficiální překlad)*

4 Podle bodu 13 odůvodnění nařízení Brusel I platí, že co se týče pojištění, spotřebitelských a pracovních smluv, měla by být slabší strana chráněna pravidly pro určení příslušnosti, která jsou jejím zájmům příznivější než obecná pravidla.

5 Článek 2 nařízení Brusel I stanoví zásadu, podle níž mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu.

6 Článek 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I stanoví:

„Ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, aniž jsou dotčeny článek 4 a čl. 5 bod 5),

[…]

c) v […] případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.“

7 Článek 16 odst. 1 a 2 nařízení Brusel I zní:

„1. Spotřebitel může podat žalobu proti smluvnímu partnerovi buď u soudů členského státu, na jehož území má tento smluvní partner bydliště, nebo u soudu místa, kde má bydliště spotřebitel.

2. Smluvní partner může podat žalobu proti spotřebiteli pouze u soudů členského státu, na jehož území má spotřebitel bydliště.“

8 Bod 7 odůvodnění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. L 177, s. 6 ; dále jen „nařízení Řím I“) uvádí, že věcná působnost a ustanovení tohoto nařízení by měly být v souladu s nařízením Brusel I.

9 Bod 24 odůvodnění nařízení Řím I zní:

„Obzvláště u spotřebitelských smluv […] [s]oulad s nařízením [Brusel I] vyžaduje na jednu stranu, aby byl učiněn odkaz na pojem ‚zaměřené činnosti‘ jakožto podmínku pro použití normy na ochranu spotřebitele a na druhou stranu, aby tento pojem byl shodně vyložen v nařízení [Brusel I] i v tomto nařízení, přičemž je třeba brát v úvahu, že společné prohlášení Rady a Komise k článku 15 nařízení [Brusel I] stanoví, že ‚pro použití čl. 15 odst. 1 písm. c) nestačí, aby podnik zaměřil své činnosti na členský stát, v němž má spotřebitel bydliště, nebo na více států, mezi nimiž je i tento členský stát, je rovněž třeba, aby smlouva předtím byla uzavřena v rámci těchto činností‘. Toto prohlášení rovněž uvádí, že ‚pouhá skutečnost, že internetové stránky jsou přístupné, nepostačuje k tomu, aby se použil článek 15, je rovněž třeba, aby tyto internetové stránky vybízely k uzavírání smluv na dálku a aby předtím skutečně byla nějaká smlouva jakýmikoli prostředky uzavřena na dálku. V tomto ohledu jazyk nebo použitá měna na internetových stránkách nejsou podstatným faktorem.‘ “

10 Článek 6 odst. 1 nařízení Řím I stanoví:

„1. Aniž jsou dotčeny články 5 a 7, smlouva uzavřená fyzickou osobou za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen ‚spotřebitel‘), s jinou osobou, která jedná v rámci výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen ‚obchodník‘), se řídí právem země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště, pokud:

a) obchodník provozuje svou profesionální nebo podnikatelskou činnost v zemi, kde má spotřebitel své obvyklé bydliště, nebo

b) se jakýmkoli způsobem taková činnost na tuto zemi nebo na několik zemí včetně této země zaměřuje

a smlouva spadá do rozsahu této činnosti.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

11 Z předkládacího rozhodnutí a ze spisu vyplývá, že D. Mühlleitner, s bydlištěm v Rakousku, hledala na internetu automobil německé značky ke koupi pro svou soukromou potřebu. Otevřela stránky německého vyhledávače „www.mobil[e].de“, zadala značku a typ požadovaného automobilu a následně se jí zobrazil seznam automobilů odpovídajících jí zadaným vlastnostem.

12 Kliknutím na odkaz u vozidla, které nejlépe odpovídalo vyhledávacím kritériím, se dostala k nabídce žalovaných A. Yusufiho a W. Yusufiho, kteří provozují maloobchodní prodej motorových vozidel prostřednictvím Autohaus Yusufi GbR (dále jen „Autohaus Yusufi“), sdružení podle občanského práva se sídlem v Hamburku (Německo).

13 Daniela Mühlleitner měla zájem o další informace o vozidle nabízeném prostřednictvím uvedeného vyhledávače, a tak žalované kontaktovala telefonicky na číslo, které bylo na webových stránkách Autohaus Yusufi uvedeno s mezinárodní předvolbou. Jelikož dotyčný automobil již nebyl k dispozici, bylo jí nabídnuto jiné vozidlo a bližší údaje o něm jí byly následně zaslány e-mailem. Bylo jí též sděleno, že rakouská státní příslušnost D. Mühlleitner nebrání tomu, aby automobil od žalovaných zakoupila.

14 Následně vycestovala D. Mühlleitner do Německa, kde na základě kupní smlouvy podepsané dne 21. září 2009 v Hamburku zakoupila od A. Yusufiho a W. Yusufiho za cenu 11 500 eur předmětný automobil, který ihned převzala.

15 Po návratu do Rakouska zjistila D. Mühlleitner podstatné závady na zakoupeném automobilu a žádala od žalovaných jejich opravu.

16 Žalovaní odmítli automobil opravit, a tak D. Mühlleitner podala k Landesgericht Wels (Rakousko), soudu příslušnému podle místa jejího bydliště, žalobu na zrušení kupní smlouvy na automobil, o které tvrdí, že ji uzavřela coby spotřebitelka s podnikem, který svou profesionální nebo podnikatelskou činnost zaměřuje na Rakousko, tedy v situaci, na kterou se vztahuje hypotéza ustanovení čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I.

17 Žalovaní zpochybnili postavení D. Mühlleitner coby „spotřebitelky“ i mezinárodní příslušnost rakouských soudů a domnívají se, že spor mají projednávat příslušné německé soudy. Tvrdili také, že svou činnost nezaměřovali na Rakousko a že žalobkyně uzavřela smlouvu v sídle jejich podniku v Německu.

18 Dne 10. května 2010 odmítl Landesgericht Wels, rozhodující v prvním stupni, žalobu pro nedostatek příslušnosti. Tento soud sice nezpochybnil postavení D. Mühlleitner coby „spotřebitelky“, nicméně dospěl k závěru, že dostupnost webových stránek Autohaus Yusufi v Rakousku nepostačuje k založení příslušnosti rakouských soudů, že podnětem k uzavření smlouvy byl telefonát žalobkyně a že z následně zaslané korespondence neplyne, že by žalovaní zaměřovali svou činnost na Rakousko. Daniela Mühlleitner podala proti tomuto rozhodnutí odvolání k Oberlandesgericht Linz.

19 Dne 17. června 2010 potvrdil Oberlandesgericht Linz prvostupňové rozhodnutí. Ani tento soud nezpochybnil postavení D. Mühlleitner coby „spotřebitelky“, ale poukázal na společné prohlášení Rady a Komise k článkům 15 a 73 nařízení Brusel I, učiněné v souvislosti s přijetím tohoto nařízení (dále jen „společné prohlášení“), podle kterého nelze z pouhé „pasivní“ dostupnosti webových stránek dovozovat zaměření činnosti na stát spotřebitele, a shledal, že webové stránky Autohaus Yusufi vykazují vlastnosti takových „pasivních“ webových stránek. Kromě toho poznamenal, že podle společného prohlášení musí být smlouva uzavřena na dálku, a konstatoval, že v projednávaném případě tomu tak nebylo. Tento soud však připustil opravný prostředek „Revision“ s tím, že právní závaznost společného prohlášení je zpochybňována.

20 Daniela Mühlleitner podala proti tomuto rozsudku opravný prostředek „Revision“ k Oberster Gerichtshof.

21 Ze spisu vyplývá, že tento soud má za to, že žalobci zaměřovali svou činnost na Rakousko ve smyslu čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I, a to vzhledem k tomu, že webové stránky Autohaus Yusufi byly v Rakousku dostupné a že smluvní strany byly v kontaktu na dálku prostřednictvím telefonu a elektronické pošty.

22 Rozsudkem ze dne 9. listopadu 2010 se nicméně Oberster Gerichtshof rozhodl přerušit řízení do vydání rozsudku Soudního dvora ve věcech Pammer a Hotel Alpenhof (rozsudek ze dne 7. prosince 2010, Pammer a Hotel Alpenhof, C-585/08 a C-144/09, Sb. rozh. s. I-12527), který měl upřesnit obsah pojmu „činnost zaměřená na stát, v němž má spotřebitel bydliště“.

23 Uvedený rozsudek utvrdil Oberster Gerichtshof v přesvědčení, že A. a W. Yusufi zaměřovali svou profesionální nebo podnikatelskou činnost na Rakousko. Tento soud nepochybuje ani o tom, že D. Mühlleitner je „spotřebitelka“.

24 Tento soud se nicméně táže, zda z bodů 86 a 87 výše uvedeného rozsudku Pammer a Hotel Alpenhof neplyne, že čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I se vztahuje toliko na smlouvy uzavřené na dálku.

25 Za těchto podmínek se Oberster Gerichtshof rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Předpokládá použití čl. 15 odst. 1 písm. c) […] nařízení Brusel I […], že smlouva mezi spotřebitelem a podnikatelem byla uzavřena na dálku?“

K předběžné otázce

26 Úvodem je třeba poukázat na to, že čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I představuje odchylku jak z obecného pravidla příslušnosti stanoveného v čl. 2 odst. 1 tohoto nařízení, které stanoví příslušnost soudům členského státu, na jehož území má žalovaný bydliště, tak z pravidla o zvláštní příslušnosti pro smlouvy vyjádřeného v čl. 5 bodě 1 téhož nařízení, podle kterého je příslušný soud místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn (výše uvedený rozsudek Pammer a Hotel Alpenhof, bod 53).

27 Jelikož odchylky a výjimky z obecného pravidla musí být vykládány restriktivně, plyne z toho, že i tato odchylka musí nevyhnutelně být vykládána restriktivně.

28 Dále je třeba poznamenat, že pojmy použité v nařízení Brusel I – a zejména pojmy uvedené v čl. 15 odst. písm. c) tohoto nařízení – musí být vykládány autonomně, a to především s přihlédnutím k systematice a cílům uvedeného nařízení za účelem zajištění jednotného použití tohoto nařízení ve všech členských státech (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. ledna 2005, Engler, C-27/02, Sb. rozh. s. I-481, bod 33, a výše uvedený rozsudek Pammer a Hotel Alpenhof, bod 55).

29 V tomto ohledu již Soudní dvůr rozhodl, že v systému zavedeném nařízením Brusel I zaujímá jeho čl. 15 odst. 1 písm. c), jak vyplývá z třináctého bodu odůvodnění téhož nařízení, stejné místo a plní stejnou funkci ochrany spotřebitele coby slabší strany jako čl. 13 první pododstavec bod 3 Bruselské úmluvy (viz rozsudek ze dne 14. května 2009, Islinger, C-180/06, Sb. rozh. s. I-3961, bod 41).

30 Konečně je třeba podotknout, že není nutné zjišťovat, zda obchodní činnost A. Yusufiho a W. Yusufiho byla zaměřená na Rakousko, jelikož předkládající soud považuje tuto podmínku za splněnou.

31 Na položenou otázku je třeba odpovědět s ohledem na tyto úvahy.

32 Podstatou předběžné otázky předkládajícího soudu je to, zda je třeba čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I vykládat tak, že vyžaduje, aby smlouva mezi spotřebitelem a podnikatelem byla uzavřena na dálku. V tomto kontextu si předkládající soud klade otázku, zda z bodů 86 a 87 výše uvedeného rozsudku Pammer a Hotel Alpenhof vyplývá, že je působnost článku 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I omezena jen na spotřebitelské smlouvy uzavřené na dálku.

33 V této souvislosti je třeba poznamenat, že ačkoli je cílem článku 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I ochrana spotřebitele, neznamená to, že je tato ochrana absolutní (viz výše uvedený rozsudek Pammer a Hotel Alpenhof, bod 70). Podmínku, aby spotřebitelské smlouvy byly uzavřeny na dálku, zmiňuje ostatně i společné prohlášení a bod 24 odůvodnění nařízení Řím I, který toto společné prohlášení přebírá.

34 Všechny vlády, které předložily svá vyjádření, i Komise ovšem argumentují doslovným výkladem tohoto ustanovení, historií jeho vzniku a jeho teleologickým výkladem, a tyto argumenty svědčí záporné odpovědi na předběžnou otázku.

35 Zaprvé je třeba konstatovat, že čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I nepodmiňuje svou použitelnost výslovně tím, aby smlouvy pod něj spadající byly uzavřeny na dálku.

36 Ze samotného textu tohoto ustanovení totiž vyplývá, že se uplatní v případech, kdy jsou splněny dvě specifické podmínky. Je nutné, aby zaprvé obchodník provozoval profesionální nebo podnikatelskou činnost v členském státě, kde má spotřebitel své bydliště, nebo aby se taková činnost jakýmkoli způsobem na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřovala, a zadruhé aby sporná smlouva spadala do rozsahu této činnosti.

37 Dále je třeba poukázat na to, že se Komise v důvodové zprávě k návrhu nařízení Rady (ES) o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, který předložila v Bruselu dne 14. července 1999 [COM(1999) 348 final], vyjádřila v tom smyslu, že „odstranění podmínky, aby spotřebitel učinil nezbytné právní úkony směřující k uzavření smlouvy ve svém státě, uvedené v bývalém článku 13 [Bruselské úmluvy], znamená, že se čl. 15 první pododstavec bod 3 [nyní čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I] použije i na smlouvy, které byly uzavřeny v jiném členském státě, než je členský stát, ve kterém má spotřebitel bydliště […]“.

38 I Soudní dvůr již konstatoval, že znění čl. 15 odst. 1 nařízení Brusel I není ve všech bodech totožné se zněním čl. 13 prvního pododstavce Bruselské úmluvy. Konkrétně měl za to, že podmínky použití, jež musí spotřebitelské smlouvy splňovat, jsou nyní uvedeny obecnějším způsobem než dříve, tak aby byla zajištěna lepší ochrana spotřebitele s ohledem na nové komunikační prostředky a vývoj elektronického obchodu (viz výše uvedený rozsudek Pammer a Hotel Alpenhof, bod 59).

39 Podmínky ukládající jednak podnikateli, aby učinil zvláštní nabídku nebo zaměřil reklamu na členský stát spotřebitele, jednak spotřebiteli, aby v tomto státě uskutečnil právní úkony nezbytné k uzavření smlouvy, tedy unijní zákonodárce nahradil podmínkami, jež se vztahují pouze na podnikatele (výše uvedený rozsudek Pammer a Hotel Alpenhof, bod 60).

40 V této souvislosti je záhodno poukázat na to, že ve zprávě výboru pro právní záležitosti a vnitřní trh Evropského parlamentu ze dne 18. září 2000 k návrhu budoucího nařízení Brusel I (konečný dokument A5-0253/2000, pozměňovací návrh 23 a jeho odůvodnění) je zmíněna diskuze o tom, zda by nebylo účelné doplnit podmínku, aby spotřebitelské smlouvy musely být uzavřeny na dálku, i argumenty, které nakonec vedly k nepřijetí tohoto pozměňovacího návrhu.

41 Nová, méně restriktivní formulace bývalého článku 13 Bruselské úmluvy se projevuje, jak uvádí generální advokát v bodě 17 svého stanoviska, i v dohodách souběžných s Bruselskou úmluvou a s nařízením Brusel I, mimo jiné v čl. 15 odst. 1 písm. c) úmluvy připojené k rozhodnutí Rady 2007/712/ES ze dne 15. října 2007 o podpisu Úmluvy o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech jménem Společenství (Úř. věst. L 339, s. 1).

42 Zadruhé je třeba k teleologickému výkladu článku 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I poznamenat, že doplnění podmínky související s uzavíráním spotřebitelských smluv na dálku by bylo v rozporu s cílem, který toto ustanovení ve svém novém, méně restriktivním znění sleduje, zejména s cílem ochrany spotřebitele coby slabší smluvní strany.

43 Zatřetí v bodech 86 a 87 výše uvedeného rozsudku Pammer a Hotel Alpenhof konstatoval Soudní dvůr v odpovědi na argumenty společnosti Hotel Alpenhof, podle kterých se čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I nemůže použít, jelikož smlouva se spotřebitelem byla uzavřena na místě, a nikoliv na dálku, že tyto argumenty jsou v daném případě bezpředmětné, jelikož ve skutečnosti byla rezervace hotelového pokoje provedena i potvrzena na dálku.

44 Jak uvedl generální advokát v bodech 36 až 38 svého stanoviska předneseného v nyní projednávané věci, je totiž třeba konstatovat, že body 86 a 87 uvedeného rozsudku jsou jen odpovědí Soudního dvora na argumenty vznesené společností Hotel Alpenhof a jejich význam nemůže přesahovat zvláštní okolnosti oné věci. Zásadní podmínkou, na kterou se váže použití článku 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I, tak zůstává podmínka související se zaměřením profesionální nebo podnikatelské činnosti na stát, v němž má spotřebitel bydliště. V této souvislosti platí, že navázání kontaktu na dálku takovým způsobem, jak k tomu došlo ve věci v původním řízení, i rezervování zboží nebo služby na dálku, nebo tím spíše i uzavření spotřebitelské smlouvy na dálku, ukazují na spojitost smlouvy s takovou činností.

45 S ohledem na výše uvedené je třeba na položenou otázku odpovědět, že čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I musí být vykládán tak, že nevyžaduje, aby smlouva mezi spotřebitelem a podnikatelem byla uzavřena na dálku.

K nákladům řízení

46 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

Článek 15 odst. 1 písm. c) nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech musí být vykládán tak, že nevyžaduje, aby smlouva mezi spotřebitelem a podnikatelem byla uzavřena na dálku.

Podpisy